

DI KAMOÜNDAR KHOAVAN SISTÈME ZO MACHA LEM MEARAR SICCHAR DI LAÜT

Di hoachebene gidekht pitt oang

Quasi tutte le vie di accesso agli Altipiani, da Folgaria ad Asiago, sono da poco tempo dotate di sistemi di videosorveglianza in grado di segnalare alle forze dell'ordine il transito di veicoli sospetti in tempo reale. Nove telecamere sorvegliano il centro di Folgaria e ventinove sono invece quelle puntate sui Sette Comuni. A breve il progetto di monitoraggio sarà esteso anche sul territorio di Lavarone e di Lusernaa.

Pitt allz daz sèll bo da iz nà zo khemma vür in dise zaitn soibar sichar zo soina nà sichar aft ünsarne pèrng? Gântz schäulane sachandarn az bi da soin khennt vür ummar pa bèlt in di lestrn mánat soin vort bait, ma laüt bo da diapm odar bo da schedegen beratzt nèt da earst bötta bo da khemmen “z’arbata” in ünsarne lentar. Asó dar kamou vo Folgrait hatt ausgimacht zo khoava un au zo lega nünun telekamere bo da haltn gischaugét baztada khinnt vür ummar pa’ lânt un

ploaz ändre, palle, bartn khemmen gilekh ánka atz Lavrou un atz Lusérn. Zo vorsa azta khemm gimacht allz ditza soinz gest di folgraitar. Ja umbromm in di lestrn zaitn in gântz Trentino di diap soin hërta mearar un ánka lai nidar nà in Sommo a par ummaz hatt sa givuntet soi tür offe un ‘z haus gisaübart. Di giunta durchgiviart von burgarmaistar Walter Forrer hatt vürgitrakh disan prodjekt sidar von herbest un von mánat vo ludjo dar impiánto iz khennt ágizüntet. Zerante 60 tausankh euro soinda khennt augilekh nünun telekamere bo sa soin guat zo lesa abe alle di targhe von aute bo da pasàrn in lânt. Ma ‘z iz nèt allz: azta an auto iz sa gest khennt augimecht tortimitt in sèlnen bo da mochan khemmen gihaltet a mint, dar komputer bo da registràrt machtz bizzan girade in pintarn vo Folgrait. Da lestessege arbat, pin gilaichegen impiánto, iz

khennt girift proprio in dise tang ka Slege o. Di oang bo da schauun drau aft di Sim Kamöundar soin 29 gilekh af di beng bo da trang affon pèrge. Disar sistema iz guat zo vorstiana ánka azta an auto hatt di revisong odar di asikuratziong giskadart un machtz bizzan girade in politziöt. Pittar zait berata no in sinnt zo zera ändre 40 tausankh euro au zo dekha pitt dise oang ánka di kamöundar vo Lavrou un Lusérn. Soins sa vüñf djar bo da iz khennt ágizüntet di telekamera in platz bo da schäüget zuar in stradü, un sa ploaz vert di pintarn hãm givorst à zo maga schaug aft daz sèll bo da iz gest khennt abeginummp.

Luca Zotti

‘Z oage bo da schauget affon platz vo Lusérn

CIMBRO

MÒCHENO

Pamian se en òcker an gònzn to lonk, ober gea’n en pett pet de ang as glitznen va vroa

di Chiara Pompermaier

Anche luglio se ne va e i contadini della Valle sono in pieno movimento. La mattina si alzano presto e raccolgono i piccoli frutti fino a sera e quando tutti pensano che la loro giornata di lavro sia finita, tornano in campagna per sistemare il drenaggio dell’acqua, il concime e dare un’ultima occhiata alle piante in maturazione. Questa è la loro stagione e anche se la sera sono stanchi morti, si mettono a letto con gli occhi che brillano di soddisfazione.

S pariat lai gester as s ist u’gaheift der summer, ober ber sai’n schoa’ en de leistrn taa van heibeger, s sèll mu’net as tant miasn sai’n der bermeste van jor. Haier de berm hõt se bol bea’ne gamòcht hearn, ober s hõt bol nou s gònze agst vour. Van prochet her, s hõt nèt gamòcht a gònza boch va sunn, ober s reng oder de nebeln hom se galòkt sechen òlbe ver a por to gabiss. Reng oder sunn ist nèt asou bichte

De schbar òrbet van pauer

ver de pauern avai òll vria gea’n se en de acker ver za klaum. Za vil sunn, abia vertn, tant nèt guat en zaig avai s raift òlls za vil pahenn ont za vil bösser mòcht so. De staun ont de fruchtn piatn gearn ont men miasn s en no stea’n an schouber bail men billt schea’s zaig. Bail s ist scheila bètter miast men nidern s bösser sistn de staun kemmen gònz gel ont dõra durr. Benn s tuat bermen, miast men mear bösser gem ont schaug as òlls schellet s rëchte trinken. S ist a hõrta òrbet de sèll van pauer aa,

avai der hõt nèt lai za klaum, ober schaug no en a ker òlls. Za nèt klõffen dõra van au’gem! Zoben, no an lönken to en an òcker, dõra hom anaus pfiart s zaig ka Persn, miast men pòcken bider der auto ont gea’ za gem au’, avai kronketn s hõt er van òlla de sòrtn. Ont lai zan leistrn, bail as geat lonksom vort

ano de sunn, kònnnt men ròstn, tschai’n en ont leing se lai dena en pett. Der pauer voast, as der summer ist de jorzait bou der tuat òrbetn s mearest ont òlls ist pesser bail as s zaig as der klaupst ist guat ont schea’. De gònze mia ont de kròft as men leigt en de òrbet, kimmpt galuckt va de vroa za hom schea’na fruchtn ont zoben, zait men bol toat va mia, ober men geat en pett pet de ang as glitznen.

RECORDÀ A MOENA RICHARD LOEWY

Benefator de paisc e vitima de la Shoah

Al Teatro Navolge lo scrittore e storico Giorgio Jellici ha ricordato la figura di Richard Loewy.

“Richard Loewy, un ebreo a Moena”. Sia figura de benefator, vitima de l’odie razial a Auschwitz è vegnuda recordada con n liber e u DVD. L’é un de chi fac’ sozedui te Fascia che la jent no à mai desmentia: tel teater Navolge é vegnù metù a jir un referat da pert del scrittor e storich Giorgio Jellici, enciasà te la Germania e autor de la biografia de Richard Loewy, stat sentadin onorarie de paisc. A’ vivù n percors mestie e rie, da la Gran Vera a la Shoah. Da Comandant per trei egn a la longia fin al 1917 de la Bauleitung, l’genio militar endena l’imper austroungarich a Moena, l’é stat

benefator de paisc per via de sò gran talent organizatif e sia granes calitèedes umanes: en descordanza coi etres Comandanc de vera de Viena é stat bon de tegnir a ciasa muie de omign e de joegn che aessa cognù jir al front, deschè chel de la Galizia, i doran alincontra a fèr strades e ponc, lurieres utoi per duc. Sciampà a Moena dò l’anescion de l’Austria per man de la trupes todesces, é vegnù metù sot arest dai gendarmes todesc’ tel 1944, serà ite te la prejons de Trent e deportà dapò con sia familia a Auschwitz su na ferata, te n vagon per l’bestiam. L liber vegnù fora da l’Istitut Cultural ladin “Majon di Fascegn” à ence apede n DVD dal titol “L doer de la recordanza” con fotos e document, che l’autor à metù adum a Fabio Chiocchetti.

M.D.

Il campo di concentramento di Auschwitz

Richard Löwy
Un ebreo a Moena - Dalla Grande Guerra alla Shoah

Richard Loewy

LADINO